

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЕКСУАЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Д.Ю. Пархоменко, А.О. Чхайдзе

Херсонський державний університет, dparkhomenko@gmail.com,
ankaxyliganka8@gmail.com

Актуальність теми. Підлітковий вік, що походить від латинського слова «adolescere», що означає «вирости», є критичним періодом розвитку. У підлітковому віці відбуваються великі біологічні, а також психологічні зміни. Розвиток сексуальності – важливий психосоціальний розвиток людини, яка дорослішає. У підлітковому віці думки, сприйняття та відповіді людини набувають сексуального забарвлення. Статеве дозрівання – важливий орієнтир розвитку сексуальності, що відбувається в підлітковому віці. Безліч змін, які відбуваються у підлітків, спричиняють величезний стрес, який може мати несприятливі фізичні, а також психологічні наслідки. Розуміння підліткової сексуальності має важливе клінічне, правове, соціальне, культурне, а також виховне значення.

Виклад основного матеріалу. Вивченням проблеми сексуальної поведінки, в різний час займалися безліч закордонних і вітчизняних дослідників. Серед них Г.Ю. Айзенк, В.Д. Менделевич, О.В. Змановська, Л.Б. Шнейдер, Ю.О. Клейберг, Ю.Є. Альошина. Завдяки їх працям, була зібрана велика теоретична база, яка дозволила нам в досить повній мірі вивчити дану проблему. Такі автори, як З. Рубін, Л.Я. Гозман, І.С. Кон, Г.Ю. Айзенк проводили емпіричні дослідження в рамках питання підліткової сексуальності. Їх найбільш відомі роботи: опитувальник «Установки до сексу», опитувальник «Шкала любові і симпатій», анкета «Секс у вашому житті».

У підлітковому віці фізичний ріст, психологічний, а також пізнавальний розвиток досягають свого апогею. Розвиток сексуальності підлітків можна

пояснити за допомогою біопсихосоціальної моделі [5]. Біологічні фактори, психологічні фактори, а також соціальні фактори мають однакове значення у визначенні, розвитку сексуальності у підлітків.

Біологічні фактори – це генетичні фактори та нейроендокринні фактори, які визначають біологічну стать, а також впливають на психологічну стать. У підлітковому віці гормони гонад, кортизол та багато інших гормонів відіграють певну роль у спричиненні настання статевої зрілості.

Особистість або темперамент індивіда є важливим психологічним фактором, який також визначає ставлення до сексуальності. Інтровертні підлітки стикаються з труднощами у підході та реагуванні на сексуальне життя.

Соціальні фактори або фактори навколишнього середовища також відіграють значну роль у розвитку сексуальності підлітків. Ставлення батьків до сексуальності, стиль виховання батьків, стосунки з однолітками, культурні впливи є важливими соціальними факторами, що сприяють сексуальному навчанню та визначають сексуальне ставлення підлітка.

Крім біологічних, психологічних та соціальних факторів, на розвиток сексуальності суттєво впливає багато інших факторів, таких як політичні, юридичні, філософські, духовні, етичні та моральні цінності. ЗМІ також впливають на сексуальність у підлітків. В останні десятиліття у всьому світі спостерігається експоненціальний ріст висвітлення засобів масової інформації. Доступна література для підлітків, що стосуються сексуальності, сексуальних злочинів та насильства через засоби масової інформації, що впливає на сприйняття та відношення підлітка до сексуальності [4].

3. Фрейд запропонував свою теорію психосексуального розвитку, де він описав про – оральну фазу, анальну фазу, фалічну фазу, фазу затримки та статеву фазу як провідні етапи психосексуального розвитку. Під час цих фаз різні частини тіла виступають як найбільш ерогенні, і мають місце окремі спроби

досліджувати або стимулювати ці ерогенні зони, щоб отримати задоволення [3, с. 36].

Під час раннього підліткового періоду індивід переходить у статеву фазу з фази затримки, а протягом усього підліткового віку генітальна фаза зберігається. Сексуальність, яка залишається спокійною у фазі затримки, стає активною під час статевої фази.

У підлітковому віці зростає потреба особистості у близькості та любові з протилежною статтю. Підлітки досліджують різні відповідні способи вираження любові та близькості.

Розвиток підлітка відбувається не ізольовано, а на тлі сім'ї, суспільства у визначеній культурі, що суттєво впливає на сексуальність підлітка. Ставлення суспільства та культурне сприйняття сексуальності значною мірою впливають на сім'ї, в яких підліток виховується.

Зміни статевого дозрівання відрізняються у обох статей. У середньому жінки зазнають цих змін на 12–18 місяців раніше, ніж чоловіки. Крім того, час досягнення зрілості може по-різному впливати на розвиток підлітка. Хлопці «раннього дозрівання», які мають гарний образ тіла, більш впевнені, безпечні та незалежні в порівнянні з хлопчиками «пізнього дозрівання». Однак у них може бути підвищена агресивність через сплеск гормонів. Вони швидше сексуально активні і беруть участь у ризикованій поведінці.

З іншого боку, дівчата, що дорослішають раніше, дуже самосвідомі, невпевнені та мають більше шансів на розвиток харчових розладів. Вони, швидше за все, мають стосунки зі старшими хлопчиками, мають більше шансів на небажану вагітність і більше шансів зазнати зловживання алкоголем та наркотиками [6].

Підлітковий вік – це період, протягом якого мислення людини, а також реакція набуває сексуального забарвлення. Підлітковий вік – це вік для вивчення та розуміння сексуальності. Сексуальна цікавість у підлітковому віці

призводить до перегляду порнографії, поблажливості у сексуальній діяльності, а також збільшує вразливість до сексуального насильства.

К. Хальперн та ін., вивчали західну популяцію щодо моделей сексуальної поведінки підлітків та досліджували можливі фактори, що відносяться до сексуальної поведінки. У цьому дослідженні вони вивчали понад 11 000 підлітків віком від 18 до 27 років і виявили, що понад 90% втрачають цноту до шлюбу. Відомо, що популяція дівчат молодша за віком, має слабку фізичну зрілість, більш високий індекс маси тіла, більшу релігійну схильність і часто сприймала несхвалення сексуальної поведінки в підлітковому віці [5]. В останні роки Інтернет створив революцію у ставленні та сприйнятті підлітків щодо сексуальності [2]. Підлітки мають доступ до великої кількості інформації, що стосується сексуальності, яка може бути помилковою та може мати значний негативний вплив на сексуальну поведінку. Сексуальність – це складна поведінка людини, на яку значною мірою впливають такі фактори, як фізична зовнішність, психологічні фактори, соціальні фактори, культурні норми та досвід минулого.

Особистості стикаються з великим викликом у ранньому юнацькому віці. Під час цієї фази відбувається багато критичних біологічних, а також психологічних змін, з якими багато підлітків не можуть впоратися. Початок менструації, зміна голосу (пуберфонія) у хлопчиків, розвиток вторинних статевих ознак та психологічні зміни часто сприймаються як проблеми. Ставлення сім'ї та суспільства, а також культурний вплив на ці зміни в період статевого дозрівання відіграють важливу роль у вирішенні питання про сексуальну поведінку підлітка після статевого дозрівання.

Сексуальна просвіта в підлітковому віці викликає серйозне занепокоєння через ризик передачі інфекцій, що передаються статевим шляхом, включаючи ВІЛ-інфекцію / СНІД, вагітність підлітків та батьківство підлітків. У багатьох країнах, що розвиваються та більшості слаборозвинених країн, формальної статевої освіти в школі здебільшого не існує; якщо вона існує, то здебільшого

виявляється неадекватною. Відсутність належної статевої освіти часто призводить до незахищеного сексу, непередбачуваної вагітності та венеричних захворювань.

Відсутність обізнаності та неналежна сексуальна освіта є важливою причиною незахищеного сексу у підлітків. У країнах, що розвиваються та слаборозвинених, спілкування батько – дитина, пов'язане із сексуальністю та захворюваннями, що передаються статевим шляхом, є недостатнім. Підлітки отримують мало можливостей обговорити свої питання щодо сексуальності, які, ймовірно, можуть перешкоджати здоровому сексуальному розвитку.

Важлива особливість підліткової і юнацької сексуальності – її «експериментальний» характер. Відкриваючи свої сексуальні здібності, підліток з різних сторін досліджує їх. В жодному іншому віці не спостерігається такого великого числа випадків поведінки, що відхиляється, близької до патології, як в 12-15 років. Від дорослих потрібні великі знання і такт, щоб відрізнити дійсно тривожні симптоми, що вимагають кваліфікованого медичного втручання, від зовні схожих на них і тим не менше цілком природних для цього віку форм сексуального «експериментування», на яких якраз не слід фіксувати уваги, щоб випадково не нанести підлітку психічну, травму, вселивши йому думку, що у нього «щось не так». Сучасні юнаки та дівчата починають статеве життя значно раніше, ніж їх однолітки в минулому. Вік початку статевого життя і ієрархія її мотивів у школярів різні. Але їх сексуальна поведінка сприймається переважно в комплексі любовно-романтичних або гедоністичних цінностей. Чим молодший підліток в момент своїх перших статевих стосунків, тим менше цей зв'язок мотивується любов'ю, тим більше в ньому випадкового, ситуативного [1, с. 100].

Сексуальність підлітка носить дисгармонійний характер. Між його емоційно-психологічним і відповідним фізичним розвитком існують протиріччя. Підліток, як правило, охоплений бажаннями, фантазіями і мріями сексуального характеру.

Висновок. Розуміння розвитку сексуальності підлітка має надзвичайно важливе значення. Без цього розуміння не можна рухатися вперед до клінічного чи освітнього втручання. Розуміння факторів, що впливають на сексуальність, також корисне для втручання. У той же час, розуміння підліткової сексуальності, також допоможе батькам краще зрозуміти труднощі своїх дітей.

Література:

1. Кравець В.П. Статева соціалізація дітей і підлітків: закономірності та гендерні особливості. Тернопіль. : ТНПУ, 2008. 476 с.
2. Ляпіна Л. А. До проблеми сексуальної соціалізації підлітків. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія».* Сер. : Соціологія. 2013. Т. 225, вип. 213. С. 79 – 82.
3. Фрейд З. Психологія сексуальності. К. : Фоліо, 2019. 160 с.
4. Чхайдзе А.О. Духовні цінності особистості як психологічні аспекти мотивації вступу у шлюб. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* Сер.: Психологічні науки. 2013. Вип. 1 . С. 24-27.
5. Halpern С.Т. Adolescent predictors of emerging adult sexual patterns. *Adolesc Health.* 2006. №39. Р. 1–10.
6. Sales J.M. Factors associated with sexual arousal, sexual sensation seeking and sexual satisfaction among female African American adolescents. *Sex Health.* 2013. №10. Р.12–21.